

Διακόσια χρόνια συμπληρώνονται φέτος από το μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα και ο απόηχος των βαθύτατα επαναστατικών και ανθρωπιστικών ιδεών του είναι περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρος. Διακόσια χρόνια από το θάνατο του μεγάλου αγωνιστή και οραματιστή και οι ιδέες του για την οργάνωση του νέου κράτους και την κοινή προσπάθεια όλων των Βαλκανικών χωρών για ένα μέλλον πιο δυναμικό και αισιόδοξο διατηρούν τη φρεσκάδα και την επικαιρότητά τους. Διακόσια χρόνια από το θάνατό του και η σύντομη ζωή του, αποτελεί πηγή έμπνευσης και διδαγμάτων, πηγή ιδεών και οραμάτων.

Σήμερα, που ως χώρα, ως κοινωνία και ως πολίτες βρισκόμαστε μπροστά σε κρίσιμες προκλήσεις, έχουμε μεγαλύτερη ανάγκη παρά ποτέ να αφουγκραστούμε τις ευαισθησίες και να διδαχτούμε από τον γνήσιο πατριωτισμό του Ρήγα Φεραίου. Σήμερα, που ο πατριωτισμός αποκτά, ένα νέο, σύγχρονο περιεχόμενο και συνδέεται με την επίπονη προσπάθεια για μια Ελλάδα ισχυρή, με φωνή και κύρος στις διεθνείς εξελίξεις, έχει πραγματικά πολύ μεγάλη αξία να θυμηθούμε την αυτοθυσία του, να διδαχτούμε από την αγωνία του και τους ανοικτούς ορίζοντες της διεθνικιστικής και ελευθερόφρονης σκέψης του.

Ας σταθούμε λοιπόν σε κάποιους βασικούς σταθμούς της πολυτάραχης ζωής του.

Ο Ρήγας επηρεάσθηκε από τη Γαλλική Επανάσταση, χρησιμοποίησε τα κείμενα των γαλλικών διακηρύξεων και συνταγμάτων, προκειμένου να συντάξει στη βάση αυτών τον Καταστατικό Χάρτη της Ελληνικής Δημοκρατίας. Όμως, ο Ρήγας προχωρεί πέρα από τις διακηρύξεις της Γαλλικής Επανάστασης, που αναγνωρίζει πολιτικά και ατομικά δικαιώματα στη μονάδα, τον πολίτη και όχι στην ομάδα, δηλαδή στις μειονότητες.

Σχεδιάζοντας τη μορφή του νεοελληνικού κράτους με το Σύνταγμά του ο Ρήγας διεύρυνε τις βάσεις πάνω στις οποίες στηριζόταν στη υπόλοιπη Ευρώπη η επαναστατική προσπάθεια. Ο Ρήγας πρόβαλε τον κοινοτισμό, που αποκτούσε τώρα μια ευρύτερη διάσταση στα πλαίσια του υπερεθνικού - πλουραλιστικού - ομοσπονδιακού κράτους που σχεδίασε ο Ρήγας. Ήταν η αναγνώριση ευρύτερων ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μεγάλες και μικρές συσσωματώσεις, ανεξάρτητα από εθνικές, φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές διακρίσεις.

Πόσο προοδευτικός πραγματιστής για την εποχή του και πόσο προφητικός οραματιστής για τη δική μας εποχή υπήρξε ο Ρήγας, αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα δικαιώματα αυτά αναγνωρίζονται σήμερα, ύστερα από ενάμιση αιώνα, με τα άρθρα 20, 22 και 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948, ως διεθνώς καταξιωμένα αξιώματα.

Το Θούριο τον γράφει σε δημώδη γλώσσα που θυμίζει τα λεβέντικα τραγούδια της κλεφτουριάς. Τα τραγούδια του γίνονται το καταλληλότερο μέσο πολιτικής προπαγάνδας για την αφύπνιση των καθυστερημένων ραγιάδων, στους οποίους δεν έφταναν ή δεν μπορούσαν να διαβαστούν τα επιστημονικά συγγράμματα και τα επαναστατικά έντυπα. Η δημοτική γλώσσα για το Ρήγα είναι το κύριο μέσο έκφρασης της πατριωτικής και εθνεγερτικής του προσπάθειας. Ο Ρήγας ξεπερνά μ' αυτόν τον τρόπο την απόσταση που χώριζε τη συντηρητική λόγια παράδοση από τον λαό. Γίνεται "εθνικός ποιητής".

Εδώ είναι ένα από τα κοινά σημεία με το Διονύσιο Σολωμό. Η ποίηση δεν είναι απασχόληση σε ένα κόσμο αποκομμένο από τα πραγματικά προβλήματα. Είναι μέσο για να επηρεασθούν οι εξελίξεις, να διαμορφωθεί η εθνική συνείδηση, να δημιουργηθεί η Ελλάδα.

Ο Ρήγας διδάσκεται από τις πολιτικές εξελίξεις του καιρού του και συνειδητοποιεί πως η ανάκτηση της ελευθερίας είναι μια μάχη που πρέπει να βασίζεται σε ίδιες δυνάμεις. Και οι δυνάμεις αυτές υπήρχαν. Τις αποτελούσαν δυναμικές ομάδες που βρίσκονταν σε συνεχή πόλεμο με τον κατακτητή. Τελούσαν όμως και μεταξύ τους σε ιδεολογική αντίθεση, κι αυτό δυσκόλευε τη συντονισμένη δράση τους. Ήταν ακριβώς η συνεχής διαμάχη μεταξύ της "συντηρητικής",

“λογίας” παραδόσεως του Γένους αφ’ ενός και της “δημοτικής”, “λαϊκής” παράδοσης του Έθνους αφ’ ετέρου. Αυτή την αντίθεση επιδίωξε να γεφυρώσει.

Ο Ρήγας προσπάθησε να αναμορφώσει και συντονίσει τα αντιλεγόμενα αυτά στοιχεία σε μια νέα μορφή κράτους που ο ίδιος ονόμασε “Νέα Πολιτική Διοίκηση των υπόδουλων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία πληθυσμών” εντάσσοντας το κράτος αυτό στην Ευρωπαϊκή δικαιοταξία και προσδίδοντάς του αντί της πολυκρατικής ή πολυεθνικής μορφής, υπερεθνικό, δηλαδή οικουμενικό χαρακτήρα. Έτσι ενώ από την κοινοτική παράδοση αντλούσε τον πλουραλιστικό πολυκρατισμό, από την εκκλησιαστική παράδοση δανείστηκε την ιδέα της οικουμενικότητας, την οποία εντάσσοντας όπως συνάγεται από τη Χάρτα του, στο πλαίσιο της Μεγάλης Ιδέας, της προσέδωσε χαρακτήρα υπερεθνικό.

Αυτός λοιπόν ήταν ο Ρήγας Φεραίος: Εμπνευσμένος από τον Γαλλικό Διαφωτισμό, κομιστής του αγγέλματος της απελευθέρωσης της σκέψης και της έκφρασης, ουμανιστής, οραματιστής, ο ρομαντικός της ακατόρθωτης επανάστασης και πρόδρομος του επαναστατικού ρομαντισμού του 19ου αιώνα. Αλλά και πρωτομάρτυρας, εθνεγέρτης, βάρδος της εθνικοαπελευθερωτικής επανάστασης του 1821.

Διακόσια χρόνια μετά το θάνατό του, ας υποκλιθούμε στο μεγαλείο του μεγάλου οραματιστή και αγωνιστή. Ας διδαχτούμε από τη ζωή και τη δράση του, για την ανάγκη να έχουμε οράματα και να παλεύουμε γι' αυτά.

Ποτέ το μέλλον δεν ήρθε από μόνο του. Ποτέ ο δρόμος προς τα εμπρός, προς την πρόοδο δεν ήταν ένας δρόμος εύκολος, ένας δρόμος ανθόσπαρτος. Η Ελλάδα πάντα προχωρούσε, όταν έθετε πραγματικά μακρόπνοους στόχους που δεν χωρούσαν στους στενούς και μίζερους ορίζοντες ατομικών, συντεχνιακών και αντικρουόμενων συμφερόντων. Όταν εξασφαλιζόταν η συστράτευση όλων των ζωντανών δυνάμεων της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής του τόπου.

Ας μην ξεχνάμε ούτε στιγμή αυτά τα συμπεράσματα. Ιδιαίτερα αυτή την ώρα.